

גיא פרל: על 2

המרדור מוקדש ליום המאבק הבין לאומי למניעת אלימות נגד נשים שחל ב-25 בנובמבר.

אף אל אמנת זינבה היא מתייחסת כאל טקסט בירוקרטי המרוקן את הפעולות שבו ממשמעותן המוסרית (מתוך 'שירים' עמ' 37). או בשיר 'פוסט מורטם' (עמ' 36), מבקשת השירה, הטקסט החז, להעיר חיים-מתים מתרדמתם "זה שיר אחרי המות/ פוסט מורטם/ שישלח אליכם לכתבת המיל/ דרך ענני השרטים [...] וכל אותם שירים שנכתבו במהלך החיים/ יושבים כעת על כסאות מולכם/ צופים בדבר הזה שנקרא/ אתם [...] אין כלום/ רק אתם מתים מקר מתים מרב שירים/ חיים".

אסיים בשיר 'הטבע דומם' (עמ' 52), מן הטובים החשובים בספר, המציג בפנינו תמונה יומיומית. טון הדברים דיווחי, מפורט ובירוקרטי. את ההתייחסות למשמעותן של ההתרחשויות מחליף דיווח לקוני על מיקומו. שירה של חכימי חושף בפני הקורא את הניכור הבירוקרטי הממית שקנה אחיזה במבטו שלו, ומבקש, כרבים משיריה, לטלטלו ולהעירו מתרדמתו. "בגנה הצבורית של הפרמלית אני רואה: עורבים אוכלים פגור של יונה/ תחת העצים/ פליטים אפריקאים מחכים לעבודה/ פתחנה/ נשים מבגרות רחומות לעגלות שוק כבודות/ ליד הנדנדה/ ילדים משחקים/ על דשא מגומי ירק."

העיקרון הממית

קריאה בספר **מחר נעבוד** מאת תהילה חכימי (הוצאת סגנון 2014)

חק ההתיישנות לא חל על דם של מת/ שנשפך על מדרכה. ביריה. או על מדרגות העיריה/ חק ההתיישנות לא חל על בנין בבעלות/ אדם. או מדינה. או קבוצת רכישה. או חברה בע"מ/ חק ההתיישנות לא חל על דם של מת/ מפצצה. בשוגג. או בכונה תחלה/ אבל/ חל/ על הדם שלה/ שנשפך על מדרכה. או בביתה. או באהלה. או במשרה/ או בחדר השנה/ חל על דם שמת ונעלם כלא היה/ ועל הנשמה הוא חל/ על הכאבים כלם הוא חל/ חק ההתיישנות חל על מי שחיה" (חוק ההתיישנות, עמ' 78).

אני חמדה שוכבת במטה

קריאה בספר **נורמל** מאת דודית ויסמן (הוצאת פרדס 2013)

כבוד המשפחה

לוכר חמדה אבו גאנם

כותרת ב'הארץ' 23.2.2007: "אחרי הרצח השמיני כמשפחה, הנשים החליטו לדבר"

"אני חמדה הייתי שוכבת במטה/ ברמלה, מחפה//נאיפה אבו גאנם/אוגוסט 2000/ סוזן אבו גאנם/פברואר 2000 // אני חמדה שוכבת בבית הור' ל'כבוד המשפחה// זינאת אבו גאנם/ נובמבר 2003/ סברין אבו גאנם/ יולי 2004 // אני חמדה רציתי לכוף הביתה/ לא רציתי יותר לסתתר// עמירה אבו גאנם/ ינואר 2005/ רים אבו גאנם/מרס 2006 // אמר עלי מה דברתי יותר מדי/ אל טלפון, עם הבן רוד// שריהאן אבו גאנם/ אפריל 2006 // עכשו שנה חדשה. אמצע ינואר 2007/ שעה אחת עשרה בבקר/ אני חמדה שוכבת במטה**

השיר 'כבוד המשפחה' (עמ' 16) מיטיב להרגיש את ייחודה של שירת ויסמן - התיאור רזה, מיעוט מטאפורות ומבע רגשי מאופק. דומה כי היא מציבה מצלמה אל מול המציאות, ומתארת את שנקלט בעדשתה. מסיבה זו, חווית הקריאה בספרה מזכירה לעתים צפייה בקולנוע תיעודי משובח, כזה המתאר את המציאות ואינו מתערב בה או מוסיף עליה דבר, אך החלטות הבמאי, איכויות הצילום והעריכה הסופית מזקקות מן המציאות הבטים שלעתים נותרים סמויים מן העין ומעוררים בצופה חוויה רגשית עזה.

אשוב אל 'כבוד המשפחה': השיר מתאר טרגדיה משפחתית איזמה באיפוק מצמרר. בתחילתו מתוארת הנרצחת השמינית, חמדה אבו גאנם, שוכבת במיטתה ומחכה. ויסמן אינה מציינת למה היא מחכה, אך ככל שנמשכת הקריאה ברור כי היא מחכה להירצחה. בסגנון תיעודי שחרת ויסמן אל סיפוריה של אבו גאנם את שמות שבע הנשים שנרצחו לפניו ואת תאריך הירצחן - כך, ללא פרטים נוספים, ללא פשר, ללא מבע רגשי, כתקתוק מטרונום שאין לעוצר, קרבה ובאה המאכלת גם צווארה של חמדה. התחושה המתעוררת בקורא היא שאין פשר ואין מילים שיכולות לתאר באמת, רק חוסר אונים בלתי נסבל. לכאורה, בשיר מפורט סיפורה של חמדה יותר מסיפורן של קודמותיה, אך למעשה הוא שרירותי וחוסר פשר בדיוק

ככל שהעמקתי בשיר 'חוק ההתיישנות' חשתי בו מורכבות מתעתעת. השיר בנוי כמעין משוואה בין שני חלקיו, המופרדים במילים "אבל" ו"חל". ברמה הגלויה לעין, נטען בו כי רצח של אשה הנו פחות בחשיבותו מרצח אחר, והוא נידון לשכחה מהירה היעלמות מן התודעה. אולם קריאה מעמיקה חושפת שכבה נוספת, היות שחכימי מתרחקת מן הרצח הקונקרטי אל רצח במובנו הנפשי והעמוק. היא עוברת מרצח מרמם לרצח שקוף. הרברים מורכבים עוד יותר, כי ההתרחקות מן הרצח במובנו הקונקרטי מתרחשת בשני צדי המשוואה - גם בחלקו הראשון של השיר יש

ערכוב בין שפיכת דם לבין מושגים בירוקרטיים המובאים בזה אחר זה, ללא רווח ביניהם וללא כל הקשר - הטקסט הבירוקרטי מתרוקן ממשמעותו. באופן שבו אני קורא את השיר מקופל בו מסר מורכב ורזוי ייאוש. לצד ההשוואה בין רצח אשה לרצח אחר, בכל אחד מחלקי המשוואה יש ערכוב מטשטש-הבחנה בין רצח קונקרטי לרצח נפשי. אל היבטיה ממית הנפש של הבירוקרטיה - מוטיב מרכזי בשירת חכימי - אתייחס בהרחבה בהמשך; תחילה אתייחס אל חלקו השני של השיר, שבו מתואר רצח נפשי של נשים. חכימי יוצרת רצף, המלמד על זיקה, בין נשים שנרצחו לבין נשים חיות הנרצחות שוב ושוב בעודן חיות בנינו. היא מסרבת להתייחס אל מקרי הרצח, מהם מזדעזעים כולנו, כמנותקים מן ההקשר הרחב של פגיעה בנשים במיטתן, במקום עבודתן, במרחב הציבורי, ובמקום מגוריהן - יהיה אשר יהיה.

נחזור אל כוחה הממית של הבירוקרטיה. בשירת חכימי, הבירוקרטיה איננה רק שלטון פקידים. במובנה העמוק היא כוח מעקר, מנכר ומשטח, וכאשר היא חודרת אל הנפש ואל עומק הקשר בין אנשים - היא ממיתה. חכימי מזוהה את העיקרון המעקר ההממית במבנה החברתי, במקום העבודה, כמערכת הצבאית, ביחסים אנרשיים, למעשה בכל מקום. בשיר 'שובר גלים', למשל, היא מרחיקה נרד אל יבשת אחרת, אך הניכור הוא אותו ניכור, התרדמה הנפשית אותה תרדמה: "באוסטרליה אני אעשה את עצמי אשה חיה/ זה ממש קל/ כי כלם מתחיים/ קברו את הנשמה שלהם וכסו בבטון/ שמו אותיות על הקבר/ תנצב"ה/ יום אחד אני אחזור לחיים" (עמ' 35).

לעתים מתייחסת חכימי אל השירה כאל אחת הדרכים היחידות שנתרו בידה להתריס כנגד העיקרון הבירוקרטי הממית, למשל - "רציתי לצרף עליכם שירים, כאלה שיתפרצו בלי שאדע/ הם יתפוצצו על השטחים שלכם/ כמו פצצת מרגמה שאיננה חקית על-פי אמנת זינבה/ או על-פי חקי המוסר" -

* לפני כחודשיים נוספה לרשימת הקורבנות בוסיינה אבריגאנס, העשירית במניין הנרצחות כמשפחה.